

Kuş Gribi Türkiye’de

İlk kez 100 yıl önce İtalya’da ve 1993 yılından beri de ABD, Hollanda, Meksika, Güneydoğu Asya ülkelerinde kümes hayvanları ve göçmen kuşlar arasında ölümcül infeksiyonlara yol açan kuş gribi, H5N1 influenza virüsüdür. 1997 yılında suşun ölümcüllüğünde artış saptanmış ve ilk kez Hong Kong’da kuşlardan insanlara bulaş ve ölümler bildirilmiştir. Laboratuvar deneylerinde de yıllar içinde memelilerde virüsün ölümcüllüğünün arttığı da gözlenmiştir.

2003 yılı sonlarında Güneydoğu Asya ülkelerinde yeni ve daha patojen bir epidemi ile karşı karşıya kalınmıştır. Kore, Vietnam, Japonya, Tayland, Kamboçya, Endonezya, Çin’de hızla yayılan ve 150 milyon kuşun ölümü ya da itlafına neden olan salgın, 2005 yılından itibaren ek olarak Rusya, Kazakistan, Moğolistan’dan bildirilmiştir. Ekim 2005’te de Türkiye ve Romanya’da kanatlı hayvanlar arasında kuş gribi saptanmıştır.

Virüsün, kuş ve kümes hayvanları ile sınırlı kalmadığı, insanlarda da ağır viral zatürre, erişkinin sıkıntılı solunum sendromu tablosu ile ölüme yol açtığı saptanmıştır. Kuş gribi insanlarda birçok organı tutan ağır bir infeksiyon niteliğinde olmakla birlikte; ölümcüllük, akciğer tutulmuş, ağır solunum yetmezliğine yol açan organ fonksiyon kaybı ile olmaktadır. Kamboçya’da 4, Çin’de 7, Endonezya’da 16, Tayland’da 22, Vietnam’da 93 hasta olmak üzere, 142 kişide kuş gribi saptanmış ve bu hastalardan 74’ünde hastalık ölümle sonuçlanmıştır. Çocuk ve gençlerin hastalanma ve ölümcül infeksiyon açısından daha duyarlı olduğu gözlenmiştir. Türkiye, hastalığın kanatlı hayvanlardan insanlara geçişinin kanıtlandığı 6. ülke olmuştur.

Tüm dünya açısından korkutucu olan 2 kötü senaryo vardır: Kuş gribinin yıllar içerisinde ölümcüllüğünde artış olmasına benzer şekilde, tür engelini

aşacak yapı değişikliğinin zaman içinde olması ya da aynı bireyde kuş ve insan gribi virüs infeksiyonlarının eşzamanlı oluşu nedeniyle ciddi antijenik yapı değiştirerek virüsün kuştan insana daha kolay geçebilme, diğer bir deyişle tür engelini aşabilme gücü kazanması... Her iki durumda da, şu anda milyonlarca kanatlıların infekte olup ölmüş ya da itlaf edilmiş olmasına karşın; 150’nin altında olan infekte insan sayısının ve insan ölümlerinin artması, tüm dünyayı etkileyen büyük bir grip epidemisinin ortaya çıkması, çok tehlikeli ancak olası bir senaryo olarak değerlendirilmektedir.

Kuş gribinin insanlara bulaştığı ülke ve bölgeler, insan ve hayvanların barınma amaçlı aynı mekânı paylaştıkları, iç içe yaşadıkları az gelişmiş Güneydoğu Asya ülkeleridir. Hemen tüm hastaların öykülerinde hasta kanatlılarla yakın temas vardır. Hastalığın önlenmesinde o bölgede karantina uygulanması, kümes hayvanlarının tümünün itlafı, canlı hayvan pazarlarının kapatılması, kuş vb. satışının da yasaklanması, yaban hayvanlarının da itlafı gereklidir. İtlaf ekiplerinde çalışanlarda, kümes çalışanlarında, kasaplarda infeksiyon kontrol önlemlerine uyulması, bilinçlendirilmesi, kişisel koruyucu malzemelerin kullanımı, el yıkamanın öneminin anlatılması ve denetimi gereklidir. İyi pişmiş kümes hayvanı etiyle bulaşmadığının bilinmesine karşın, kesim, temizleme, pişirmeye hazırlık aşamalarında infeksiyon bulaş riski nedeni ile infekte hayvanlar ve dahası epidemi olan bölgelerdeki hayvanlar asla yenilmemeli, itlaf edilmelidir.

Hastalardan sağlık personeline bulaş, az sayıda olguda olasılık olarak bildirilmiş, görece daha hafif seyrettiği belirtilmişse de, hastaya bakım veren sağlık personelinin olması gereken en alt düzeyde tutulması, tedaviye doğrudan katkısı olmayanların (örneğin, tıp öğren-

cilerinin) temasının önlenmesi önerilmelidir. Hasta bakım ve izleminde bilinen tüm infeksiyon kontrol önlemleri titizlikle uygulanmalıdır.

Kuş gribinin dünya deneyimine baktığımızda, girdiği ülkeyi kolay terk etmediğini görüyoruz; bu nedenle sıkı önlemlerle “kuş gribi ile birlikte yaşamasını” başarabilmemizin gerekli olduğunu düşünüyoruz. Ülkemiz, Ekim 2005 ve Ocak 2006’da kuş gribi ile karşı karşıya kaldı; Türkiye’nin 3 kıtanın kavşak noktası niteliği, yabancı kuşların geçiş noktası olduğu dikkate alındığında ve virüsün soğuk ortamlarda çoğalabilme, infekte edebilme potansiyeli değerlendirildiğinde, bu kısım sağlık anlamında ülkemiz için “uzun bir kış” olduğu söylenebilir. Ekim ayı çok daha doğru bir zamanlamaydı ve tarafımızdan defalarca önerilmişti; kuş gribi ve insan gribinin aynı bireyde eşzamanlı ortaya çıkışının engellenmesi için, kümes hayvanları ile meslekleri gereği temas eden tüm bireylerde “yaygın grip aşılmasının” uygun olacağını vurgulamak istiyoruz. Son önerinin gelecek yıllarda da titizlikle uygulanmasının gerekli olduğunu düşünüyoruz.

Osetamivir ve Zanamivir gibi antiviral ilaçların ilk 48 saatte kullanımının yaşamsal önem taşıdığı bilindiğinden, ilaç stoklarının oluşturulması ve bu hastalarla karşılaşması olası tüm uzmanlar tarafından kolayca ulaşılabilirliklerinin sağlanması ve bu amaçla yasal düzenlemelerin yapılması gereklidir. Bütçe Uygulama Talimatı’nda bu amaçla acilen düzeltme yapılmalıdır.

Piştirilmiş kümes hayvanlarının risk taşımayacağı DSÖ tarafından bildirilmektedir. Bu nedenle epidemi-dışı bölgelerdeki sağlıklı hayvanların, uygun hijyenik koşullarda kesilerek pişirilmeye hazırlanması ve çok iyi pişirilmesi koşulu ile yenilebileceği konusunda DSÖ önerilerini anımsatmak istiyoruz.